

Spis treści

Przedmowa (Stefan Kieniewicz)	6
Wstęp	9
Część pierwsza. Antypruskość i warmińskość (1772—1830)	
Rozdział I. Warmia w państwowości pruskiej	16
1. Zmiany administracyjne	16
2. Polityka społeczna rządu pruskiego	18
Rozdział II. Zmiany w rozmieszczeniu ludności etnicznie polskiej	24
1. Zasięg ludności polskiej na Warmii u schyłku XVIII wieku	24
2. Ludność polska na Warmii około 1825 roku	27
3. Przyczyny ubytku ludności polskiej	30
Rozdział III. Przeobrażenia nowożytnej świadomości narodowej na Warmii	34
1. Świadomość narodowa przed zaborem	34
2. Przejawy świadomości narodowej po 1772 roku	38
Rozdział IV. Problem asymilacji społeczeństwa warmińskiego w państwie pruskim	49
1. Wymuszony lojalizm państwowy	49
2. Rzeczywisty stosunek społeczeństwa do państwa	52
Rozdział V. Polityka asymilacji językowej	56
1. Procesy asymilacji językowej	56
2. Założenia polityki językowej państwa pruskiego	58
3. Rezultaty polityki językowej w szkolnictwie wiejskim	60
4. Cofnięcie się języka polskiego na pograniczu etnicznym	64
5. Język polski i niemiecki w szkołach miejskich	65
6. Nie przebadane zagadnienie dyfuzji kulturowej	70
Rozdział VI. Konflikty społeczeństwa warmińskiego z państwem pruskim	74
1. Biskupstwo warmińskie a państwo pruskie w oczach Warmiaków	74
2. Przymus służby wojskowej	75
3. Niechętny stosunek sołtysów do nowych władz	77
4. Niezadowolenie z polityki społecznej	78
5. Zderzenie katolickiego społeczeństwa z państwem protestanckim	80
6. Biskup Józef von Hohenzollern i duchowieństwo warmińskie wobec polityki państwowej	86
Rozdział VII. Poczucie warmińskości	91
1. Odrębność Warmii w prowincji wschodniopruskiej	91
2. Kult własnej przeszłości	93
3. Lokalna świadomość warmińska	93
Rekapitulacja	95
Część druga. Łączność językowo-etniczna i wyznaniowa. Zaczątki nowoczesnej świadomości narodowej (1831—1884)	
Rozdział I. Zmiany w stosunkach społeczno-gospodarczych i politycznych i ich odbicie w świadomości społecznej	100
1. Stosunki społeczno-gospodarcze	100
2. Antagonizmy na tle społecznym i politycznym	109
3. Wzrost niemieckiej świadomości narodowej na Warmii	118

Rozdział II. Problem języka polskiego i niemieckiego	123
1. Zarządzenia germanizacyjne w szkolnictwie	123
2. Duchowieństwo katolickie wobec kwestii językowej i polskości	128
3. Nauczyciele wobec problemu językowego	140
4. Budzenie się polskiej świadomości językowo-etnicznej	142
5. Dalsze cofanie się języka polskiego	151
6. Ewangelicy na południowej Warmii	154
Rozdział III. Polska w świadomości Warmiaków	160
1. Historyzm warmiński	160
2. Polska w świetle legend i pieśni patriotycznych	163
3. Czytelnictwo prasy i książek polskich spoza Warmii	170
Rozdział IV. Związki Warmii z innymi ziemiami polskimi	180
1. Migracje ludności plebejskiej	180
2. Kontakty duchowieństwa	185
3. Pielgrzymki i misje	189
Rozdział V. Wpływ powstań na świadomość narodową	195
1. Powstanie listopadowe	195
2. Konspiracja 1845—1846 i Wiosna Ludów	202
3. Powstanie styczniowe	207
Rozdział VI. Kwestia wyznaniowa przed kulturkampem	215
1. Spór o małżeństwa mieszane	215
2. Pogłębiona świadomość dyskryminacji wyznaniowej w czasie Wiosny Ludów	217
3. Znaczenie pieśni i literatury religijnej	220
Rozdział VII. Rola kulturkampu w procesach narodotwórczych	227
1. Początek kulturkampu	227
2. Prześladowania społeczności katolickiej	228
3. Sytuacja w szkolnictwie	232
4. Sprawa Gietrzwałdu	235
5. Problem wyznaniowy a narodowy	239
Rekapitulacja	249
Część trzecia. Ruch polski. Rozwój nowoczesnej świadomości narodowej (1885—1914)	
Rozdział I. Naturalna i kierowana asymilacja ludności polskiej	256
1. Wpływ rozwijającego się Olsztyna	256
2. Rola szkoły pruskiej	263
3. Inne formy polityki wynaradawiającej	272
4. Centrum i duchowieństwo warmińskie wobec kwestii polskiej	274
5. Przemiany etniczne w świetle statystyk na przełomie XIX i XX wieku	287
Rozdział II. Ruch narodowy — przeszczepiony czy zrodzony na Warmii?	291
1. Pierwsi działacze warmińscy	291
2. Akcje petycyjne w sprawie ojczystego języka	294
3. Założenie „Gazety Olsztyńskiej” (1886) i jej główne problemy organizacyjno-finansowe	298
4. „Nowiny Warmińskie”	304
5. „Warmiak”	305
Rozdział III. Czytelnictwo polskie jako wyraz łączności duchowej z całą ojczyzną	311
1. Czytelnictwo prasy polskiej ukazującej się na Warmii	311
2. Czytelnictwo prasy polskiej ukazującej się poza Warmią	314
3. Upowszechnianie polskich książek	317
4. Rola gazet i książek w utrzymaniu i rozwoju świadomości narodowej	323

Rozdział IV. Wybory. Więź polityczna z całym zaborem pruskim	330
1. Sukces wyborczy z 1890 roku	330
2. Zwycięstwo Wolszlegiera. Stabilizacja ruchu polskiego 1893—1898	333
3. Perturbacje wyborcze 1903—1907	338
4. Przyrost głosów polskich 1911—1912	345
5. Wybory a świadomość narodowa	350
Rozdział V. Inne formy ruchu polskiego i jego związki z Polską	356
1. Działalność gospodarcza	356
2. Próba strajku szkolnego (1906)	360
3. Towarzystwa polskie i teatry amatorskie	362
4. Składki na cele narodowe, społeczne i religijne	371
Rozdział VI. Naród polski na Warmii	376
1. Struktura wieku i uwarstwienie ludności polskiej związanej z ru- chem narodowym	376
2. Ideologia Polaków warmińskich	380
3. Wizja niepodległości	391
Rekapitulacja	398
Zakończenie	403
Bibliografia	407
Wykaz skrótów	430
Zusammenfassung	431
Indeks nazwisk	444
Indeks nazw miejscowych	454